

SEBALD'IN İZİNDE BİR ROMAN: ZAMANIN DALGALARI

Abdullah Ezik

Hasan Türksel'in ilk romanı *Zamanın Dalgaları*¹, geçtiğimiz günlerde Can Yayınları tarafından yayımlandı. Alberto Manguel söyleşisine gitmek için yola koyulan Otto'nun hikâyesini zaman içerisinde farklı uçlarda genişleyen bir şekilde ele alan Türksel, zaman-mekân-kişi üçgeninde okur için giderek katmanlaşan bir anlatı sunuyor.

Zamanın Dalgaları, öncelikle “zaman” meselesini merkezine alan ve tıpkı başlıkta yapılan vurgu gibi, dalgalanmalar üzerinden hareket eden bir roman. Zaman, anın içerisinde bulunan kişi için sürekli olarak değişim gösteren, kimi zaman yalın kimi zamansa katmanlı bir yapı olarak düşünülebilir. Zamandaki bu dalgalanma, kişi üzerinde hemen her zaman farklı şekillerde kendisini gösterir. Otto ve onun eşi, arkadaşları ve ailesiyle (özellikle de babasıyla) olan ilişkisi bu anlamda birçok açıdan incelenmeye, üzerine düşünmeye değer bir mesele olarak ön plana çıkar.

Roman, zaman meselesi bakımından okura çeşitli perspektif ve yaklaşımlar sunar. Bu noktada yazarın ve bir anlamda anlatıcının sık sık referans verdiği (kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı olarak) çeşitli yazar ve metinlerden söz etmek mümkündür. Sözgelimi Jorge Luis Borges, Alberto Manguel, W.G. Sebald, bu anlamda başı çeken ve etkisini metin boyunca farklı şekillerde gösteren yazarlar olarak ön plana çık-

maktadır. Birçok noktada anlatıcı, hem söz konusu bu yazarlara dair araştırmalar/anıştırmalar yürütür hem de onlar üzerinden edebiyata, sanata, yaşama dair çeşitli açılımlar gerçekleştirir. Bu yönüyle onun kişi ve metinlere yaklaşımı hikâyedeki başat noktalardan biri olarak ön plana çıkar. Anlatıcının bu girişken ve farklı yazarlarla/metinlerle konuşkan tavrı, romanı da zaman içerisinde daha katmanlı bir hâle getirir. Öte taraftan söz konusu tüm bu yazarların zamanın geçişkenliği üzerine düşünceleri göz önüne alındığında yazarın/anlatıcının niyeti de derinlik kazanır. Bütün bir roman çok geçmeden zaman konusuna dair farklı açılımları beraberinde getirir. Bu durum anlatıcı tarafından da açıkça dile getirilir:

Oysa bizim en önemli sorunlarımızdan biri zaman dahil bazı şeyleri asla unutamayıp sürekli hatırlamamızdı belki de; öyle ki, unutulmuş çoğu şeyin genellikle hayatımızın en iyi anları olduğunun

¹ Hasan Türksel, *Zamanın Dalgaları*, Can Yayınları, İstanbul 2025. Metinde yapılan alıntıda eserini bu baskısından yararlanılmıştır.

farkına yine sürekli ilerlermiş gibi yapan bu zaman yüzünden bir türlü varamıyor da olabildik. Bulduğum yerden istasyon ana binasının içinde oluşan tuhaf ışık oyunlarına, mermer nişlere, kemerli pencerelere ve çok başka bir anlayışa ait olduğu ortada olan sembollere baktığımda aklıma ister istemez kutsal bir yerde olduğum fikri geliyordu. Sanırım buradayken bu histen kaçmanın kolay bir yolu yoktu. (Türksel, 2025: 114)

Anlatıcının gerek zaman meselesi gerekse edebiyata yaklaşımı bağlamında sık sık referans verdiği isimlerden biri olan Alberto Manguel, daha hikâyenin başından beri okurun karşı karşıya olduğu başat figürlerden biridir. Onun bir söyleşisine gitmek üzere yola çıkan Otto, çok geçmeden kendisini edebiyata dair derinlikli bir araştırmanın içerisinde bulur. Manguel ve Borges, hem birer kahraman hem de izleri sürülmeye değer figürler olarak ön plana çıkar. Çok geçmeden Sebald, bu katmanlaşmanın mihenk taşı olarak belirir. Böylelikle anlatıcı, bir tür belgesel-roman inşa ederken anlatının sınırlarını farklı şekilde zorlamaktan da geri durmaz.

Zamanın Dalgaları, temelinde iki ana hikâye örgüsü üzerinden hareket eder: İlk katmanda Otto'nun kendi yaşadığı ve aile geçmişi üzerinden giriştiği yüzleşme, ikincisindeyse peşinde olduğu Alman yazar Sebald ve onun edebiyatıyla uğraşı. İlk katman, temelinde bir insan hikâyesini merkezine alır ve yaşamın kişi için ne denli farklı uçlarda gelişebileceğini gözler önüne serer. Otto'nun, Lilly'nin, Esther'in hikâyesi üzerinden gelişen bu ilk örgü, okura belirli bir eksen etrafında şekillenen, öte taraftan okuru belirli noktalarda şaşırtmaktan da geri durmayan bir yapı sunar. Özellikle de Otto'nun kendi aile kökleriyle giriştiği "mücadele", babası üzerinden sürdürdüğü yüzleşme ve bu süreçte içerisinde hissettiği duygula-

nım hikâyeyi bambaşka şekillerde derinleştirir. Baba ve babalık meselesi, bir ana sorgu alanı olarak belirir ve Otto'ya yeni düşünsel alanlar açar.

Sebald üzerinden romana dâhil olan ve metnin ikinci ana örgüsünü inşa eden parçalar ise bir tür edebiyat tarihi/eleştirisi okuması, okuma deneyimi olarak görülebilir. Burada da düşüncelerini açıkça dile getirmekten, tartışmaya açmaktan, kült yazar ve metinlere dair yeni açılımlar geliştirmekten geri durmayan bir anlatıcı tavrı söz konusu olur. Dolayısıyla yaşamın kendisi kadar sanatın mekaniği de belirli bir kurgu etrafında sürüklenir, tartışılır, söz konusu edilir.

Aile ve özellikle de baba, anlatıcının Otto ve Esther üzerinden tartışmaya açtığı, zamanla geçmişin de işin içerisinde dâhil olmasıyla derinleşen ana başlıklardan biridir. Otto, babasız büyümüş ve baba olmak üzere olan bir karakter durumundayken Esther, ne olursa olsun eşini desteklemekten geri durmaz. Otto bu süre zarfında bir yandan kendisiyle "olmayan" babası arasında mekik dokuyup ondan geri kalan ruhani mirasın izini sürerken diğer yandan da kendisinin nasıl baba "olabileceğini" düşünür. Dolayısıyla bir yanda olmuş olanın diğer yanda ise olabilecek olanın söz konusu edildiği, geçmişle geleceği tek bir düşsel zeminde birleştiren yeni bir tartışma alanı inşa edilir. *Zamanın Dalgaları* boyunca iki kutuplu olarak süregiden bu yapı, ailenin ve babanın anlamı/yeri/değeri üzerine yeni bir sorgulama alanı olarak romanda belirir.

Biçimsel olarak okura farklı bir metin sunan *Zamanın Dalgaları*, fotoğraflarla, Otto'nun yolculuk ve hayata dair notlarıyla zenginleşen bir anlatı olarak değerlendirilebilir. Otto'nun dünyası ve onun gözleri, aynı zamanda okurun ro-

mana bakışını şekillendiren ana unsurlardan biri olarak ön plana çıkar. Onun sözünü ettiği mekânlar, yerler, belgeseller, kitaplar bir şekilde kendisini karşılık bulup metne sızar. Dolayısıyla hikâye salt bir kurgu olarak değil, aynı zamanda gerçek olanla ve gerçeklikle de belirli bağlar kurarak/gözeterek gelişir. Bu durum da hikâyedeki katmanlaşmayı arttıran temel faktörlerden biri olarak dikkat çeker.

Hasan Türksel'in ilk romanı olan *Zamanın Dalgaları*, özel bir bilinçle hareket eden, gerçekle hayal, kurguyla kurgu dışı, geçmişle gelecek arasında farklı türden bağlar geliştiren bir metin olarak görülebilir. İçerisinde birçok temel meselenin tartışmaya açıldığı, esasında "zaman" konusunun ne derece kırılğan ve zorlu bir mesele olduğunu vurgulayan roman, okura farklı uçlarda genişleyen bir anlatı sunar.

